הלכה · משנה תורה · מפרשים

דבש תמר חלק ב על הרמב"ם

רבי דוד טיטלבוים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דבש תמר חלק ב על הרמב"ם

רבי דוד טיטלבוים

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דבש-תמר-חלק-ב-על-הרמבם/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

חלק שביעי מפרשי הרמב"ם הלכות תשובה פרק ח הלכה ד' וחכמים קראו לה דרך משל לטובה זו כו' על זה משיג הראב"ד ואם זו היא הסעודה כו' נ"ב עיין בזוהר פ' תולדות מדרש הנעלם ואלה תולדות יצחק וכו' אמר ר' יהודה לר' חייא הא דתנינן דעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מאי היא עד סה"ד אברהם הוליד את יצחק זכות הנשמה מולידה השחוק והשמחה בעולם ע"כ ור' שלמה אלגזי בספרו מעולפת ספירים מעתיק הרבה מלשון מדרש הנעלם זה ומסיים בזה"ל אמר הכותב הנה נא ערכתי סברות אלו בענין לויתן ובזה תשובה מוצאת להרמב"ם ז"ל תשובה פ"ח על מה שהשיגו הראב"ד ז"ל שכתב שסעודת עולם הבא היא השגת החכמה דהרמב"ם ז"ל קים ככל הני תנאי דבספר הזוהר שכולם הסכימו כמוהו ותירצו קושית הראב"ד ז"ל עכ"ל סוף יום כ"ד: הלכות תפלה פ"ה הלכה ג' לחם משנה היה עומד וכו' ולא ידעתי למה ואולי כו' עד סה"ד נ"ב גם הרי"ף לא גרס ליה ונכון כי מי יעמוד בבק"ק אפילו הכה"ג בי"כ לא היה מתפלל שם אלא בצאתו משם: שם רמב"ם פ"ז הלכה ב' וקורא פרשה ראשונה: הגהות מיימוניות בלא ברכה וכן פסקו התוספות בשם ר"ת נ"ב חולין ק"ה תוס' ד"ה מים הוא משום רבינו יהודה: שם פ"ח כסף משנה הלכה ה' וכן לא יהיה אחד מברך ברכת שמע וכו' ופרש"י אין פורסין על שמע כגון שהיו כאן עשרה בני אדם שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד הרי אחד מהם עומד ומתפלל בקדיש וברכו ומתחיל ביוצר: נ"ב נראה שכן היה לשון רש"י לפני הכ"מ אבל לשון רש"י שלפנינו מפורש רק ברכה ראשונה ובהרמב"ם בפירוש המשנה מפורש יוצר ואהבה: סדר תפלות כל השנה ברכה י"א מסיים מלך אוהב צדקה ומשפט נ"ב בתשובת הרמב"ם על שאלות חכמי צור תלמידי רבינו אפרים תשובה צ"ז שאלו מהרמב"ם אם יש להזכיר בברכה י"א מלך בכל השנה או רק בעשי"ת וכל השנה לא והשיב להם אשר אין להזכיר מלך רק לומר בא"י אוהב צדקה ומשפט לבד בעשי"ת מזכירין מלך (תמיה גדולה):

הלכות שבת פ"י הלכה ג' ואם היה חבל גרדי שמותר לטלטלו כו' נ"ב שמותר לטלטלו אינו נוגע להיתר הקשירה אך שלא נתמה הא מלאכתו לאיסור ע"כ כתב שמותר לטלטלו כמימרא דר"י א"ש קי"ג וע' רש"י שם וכל מעיין בפי' המשניות יראה שכן ועיקר טעם היתר הקשירה הוא מה שכתב ואינן של קיימא אלא פעם כו' וכמו שכתב תוס' שם ד"ה התם וז"ל א"נ אפילו רבנן מודו כו' ע"ש ואין מקום להשגת הרמ"ך ויוצאין בזה כדי העיון שמצריך המ"מ לזכות הרמב"ם כי הוא הולך בעקבות מסדרי הש"ס דנקטי מימרא דר"י א"ש כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת ופרש"י איידי דאיירי בחבל דגרדי נקט לה הכא: פי"ד הלכה כ"ד מגיד משנה רקק מים וכו' וסוגיא דגמרא בשני אוקימתות כדברי רבינו

ז"ל נ"ב בשני אוקימתות היינו דאביי ורב אשי המפורש בדברי רבינו ומדלא מחלק בין ימות החמה לימות הגשמים הרי פוסק גם כאן כאוקימתא ראשונה דגמרא וכן מפורש בפי' המשנה בזה הלשון ושוה בזה ימות החמה וימות הגשמים הרי פוסק כל השלשה אוקימתות: זמנים הלכות יו"ט פ"ד הלכה כ' מגיד משנה ואין מטילין חלשים וכו' ומדעת רבינו נראה שהוא מפרש של חול של חולין נ"ב כן מפורש בפירוש המשניות וס"ל כי חיבוב מצוה שייך גם בקדשים של אתמול ולפיכך כתיב סתם אבל מטילין חלשים על בשר הקדשים ומשמע בין של היום ובין של אתמול וכן נראה דעת הרי"ף ז"למדמביא האי פיסקא מטילין חלשים על כו' ומימרא דר' יעקב ברה דבת יעקב אבל לא על המנות של חול ומפרש של חול של חולין שפיר מביא אף שאין בשר קדשים בגליותינו הנ"מ שאין מטילין על מנות בשר חולין ביו"ט אבל אם היה מפרש כפרש"י אבל לא על המנות של חול ג"כ קדשים לא היה מביא כלל כי אין לנו עתה בעו"ה בשר קדשים כלל כדרכו שמדלג על רכ"ח מצות החסרים לנו באין ארץ ואין מקדש אבל הרא"ש מדלג על כל האי פיסקא ש"מ שמפרש כפרש"י:

הלכות חמץ ומצה פ"ח הלכה ו' ואח"כ כורך וכו' נ"ב אין זה משום שחושש להלל כי הרמב"ם סובר כחכמים רצה אוכל פסח מצה ומרור יחדיו כולם כאחד רצה כל אחד לבדו שמפרש על לשון סמיך שיאכלם סמוכים אבל לא דוקא כרוכים וגם ראיה לחכמים שבפסח ראשון לא כתיב על מצות אלא ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו וע"כ אינו מסמיך פסח למצה ומרור כי הפסח צריך לאכול לשובע ומצות לתאבון ע"כ אומר לאכול תחלה מצה ומרורים בכריכה שלא להרבות בברכות כיון שיכול לצאת בברכה אחת ומקיים כ"כ ומצות על מרורים בסמיכה היותר אפשרי ואח"כ בלא שהיה יאכל החגיגה והפסח אחריו על השובע ואומר כ"כ שאם אכל מצה לבד ומרור לבד שלא יברך ברכה אחת על שתיהן רק ברכה למצה לבד ולמרור לבד וזאת הכל בזמן הבית שיכול לאכול מצה ומרור בכריכה אחת ששניהם דאורייתא אבל בזמן הזה שאין פסח וסבר כשאין פסח אין מצוה במרור כמו שכותב בפ"ח מקרבן פסח הלכה א' אינו רשאי לאכלם יחד כי המרור יבטל המצה אלא יאכלן כל אחד לבדו וחוזר וכורך זכר למקדש שהיו שניהן דאורייתא ויבנה המקדש ב"ב ונאכל אותם כרוכים: הלכות אישות פ"ט הלכה כ"א הגהות מיימוניות אות ז אמר רב יהודה אמר שמואל עד סה"ד נ"ב מיש"ש נראה כי הגהה זו קאי על ומניח כתובה אחת כו' ושם צ"ל על תיבת ומניח ציון ז וז"ל יבמות פ' ט"ו סימן כ' ואל תשגיח בהגהת מיימוני שכתב בענין זה אר"י א"ש הלכה כר' טרפון ולא כר"ע כי טעה וסבר מאחר שכתב הרמב"ם שמניח כתובה אחת

ביניהם ומסתלק ולא עיין במה שכתב אחריו ואם קידש בביאה שנותן כתובה לכל אחת והיינו כדברי ר"ע דר"ע מודה בקידש בלא ביאה ע"כ: הלכות סוטה פ"א הלכה ו' כסף משנה ד"ה אמר לה אל תסתרי כו' ומשמע לרבינו כו' עד סה"ד נ"ב משמע דנאסרת גם שותות אבל תוס' לא מפרשי הכי אלא למעט קטן אפילו בן תשע ויום אחד עד שיגדיל ורק לשתיה ממעט אותו הקרא והמשנה אבל נאסרת על ידו ע"ש בתוס' כ"ו ע"ב ד"ה אבל: שם משנה למלך ד"ה ודע דטעמא דרבינו כו' מ"מ לענין סוטה לא חשיב קנוי נ"ב אין זה במשמעות דברי תוס' אדרבא לפי פירושו מוקשה דבריהם והפי' האמיתי לדעת תוס' ממעט בן ט' ויום אחד רק משתיה ולא מקינוי כמו שפירשו מהרש"ל ומהרש"א דבריהם: הלכות איסורי ביאה פ"א מגיד משנה הלכה י"ז וכו' הובאה בפ' ד' מיתות.

נ"ב בספרי שלנו אינו מביא שם האי משנה כלל אלא הכי איתא תניא כוותיה דרב זכר בן תשע שנים ויום אחד וע' רש"י שם ועין משפט מראה להלכה זו: הלכות מאכלות אסורות פי"ג הלכה ח' כיצד סתם החביות כו' נ"ב בזה הבבא כולל: אבנא ודיקולא שבגמ': שם וכן אם צר פי הנוד כו' נ"ב בזה הבבא כולל נוד בדיסקיא גם וכי כייף פומיה לגיו שבגמ' שם: שם פט"ז כסף משנה הלכה י"א נתפצעו אגוזים אלו וכו' בפרק בתרא דערלה (דף פ"א:) נ"ב אין שם במשנה רק נתפצעו קודם שנפלו יעלו והרמב"ם מיירי בנתפצעו אחר שנפלו והיא ברייתא גיטין נ"ד ע"ב ופוסק כר"י ור"ש שם: הלכות נדרים פ"ב הלכה י"ג ואם היה ע"ה צריך שאלה נ"ב ובפי' המשניות שלו נראה שדוקא באשתו צריך ע"ה שאלה אבל בפירות אינו כלום ואף ע"ה אינו צריך שאלה: שם כסף משנה הלכה י"ג סה"ד וה"ל לאומרה משמא דגמ' וצ"ע: נ"ב ולענ"ד גם הרא"ש לא מסברא דנפשיה אמר כן רק על הגמ' סמיך וראיה לזה כי הנה לשון הרא"ש בזה מן ד"ה הרי את עד ואתי לאחלופי סה"ד הן המה כאלו נעתקו מדברי הרמב"ן על נדרים אות באות והרמב"ן אחר סה"ד ואתי לאחלופי כותב עוד בזה הלשון וחזינן לחד מרבוותא דכתב באומר הרי פרות הללו עלי כבשר חזיר אם היה ע"ה צריך שאלה לחכם ופותחין פתח ממקום אחר והא מלתא לאו דסמכא היא דהא אתמוהי נמי מתמהי עלה בשמעתין ומי איכא לאסוקי אדעתין הכי והא מדקתני סיפא האומר לאשתו וכו' מכלל דרישא לא בעי שאלה ולא אפשר לדחויי מימרא דגמ' בלא כלום ע"כ הרי אף שלשון הרמב"ן כמו לשון הרא"ש על הגמ' סמך כמו שהביא אח"כ הגמ' להקשות על החד מרבוותא והוא הרמב"ם נמצא כי דברי הכ"מ ז"ל אבל קשיא לי עד סה"ד בדורנו שנתגלה הרמב"ן על נדרים מיותרים כי קושיתו על הרמב"ם כבר קדמו הרמב"ן לבטל דברי הרמב"ם מפני הגמ' ועל הרא"ש בטל תמיהתו כמו שהוכחנו מלשון רמב"ן:

הלכות תרומות פי"ג הראב"ד על הלכה ו' ראשית דע קורא נעים כי טעות סופר נמצא כאן כי מתחיל ואומר בההוא פירקא והוא תוספתא פ' חמישי שם הפלוגתא של ת"ק ור' שמעון ואח"כ מסיים בפ"ז דתרומות תוספתא אשר לא נמצא כלל אלו ענינים אבל גדולה מזאת מצאתי אשר גם בתוספתא פ' חמישי לא נמצא כזאת סאה תרומה שנפלה למאתים רק סאה ערלה שנפלה למאתים ידע בה ואח"כ נפלה אחרת הרי זו מותרת והוא סתם תוספתא והוא הת"ק של ר' שמעון דלעיל מיניה וראיה לפסק הרמב"ם כשם שערלה שדינו במאתים אם ידע בה ואח"כ נפלה אחרת מותרת כן בתרומה שדינו במאה אם נפלה סאה תרומה למאה אם ידע בה ונפלה אחרת מותרת והרמב"ם מפרש שדברי ר"א בר"ש מדמתחיל באיסור בד"א שאסור בזמן שלא ידע הלא קאי על ת"ק שאוסר הוא רק בלא ידע אבל בידע מותר ור"ש מתיר אף בלא ידע ופלוגתייהו מפורש שבת קמ"ד ע"ש וכן תמצא מפורש בפי' המשניות להרמב"ם שמפרש כן וסובר שהתוספתא חולק עם הירושלמי והרמב"ם פוסק כת"ק ורב גובריה שפוסק כחכמים וכן אומר בפירוש המשנה ואין הלכה כר' שמעון ונראה בעליל כי לפני הראב"ד היה תוספתא מוטעת סאה תרומה:

הלכות כלי המקדש פ"י כסף משנה הלכה ג' ושערו היה נראה כו' סה"ד ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ע"כ נ"ב ע' רש"י שמות כ"ח ל"ז ונראה כי הפתילי תכלת שהיה קושר בהן הציץ זה הוא הכיפהשל צמר שמביא בגמ' בפ' ראשית הגז ולא השמיטו הרמב"ם כי באומרו וקושר הציץ למעלה מן המצנפת והלא בפתילי התכלת הוא קושר והיא הכיפה של צמר שהיה מונחת בראש כ"ג ולקיים מה שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת מפרש ג"כ רש"י שם ע"ש ולא נעלמה מרש"י ז"ל הברייתא בחולין אך הוא מפרש הברייתא ג"כ כפירושו על התורה והרמב"ם סובר בפי' הברייתא כרש"י אך הרי"ף שבת דף כ"ח כתב ופי' כיפה של צמר חוטא דעמרא דגדילן ועבידן כי הוצא ורחב שתי אצבעות שיעור ציץ כדאמרינן כיפה של צמר היה מונח בראש כ"ג ועליו ציץ שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת ולפי פי' הרי"ף זאת הברייתא שפיר כתב הכ"מ שהרמב"ם השמיטו ובעז"ה כתבתי טעמו של הרמב"ם ושלא השמיטו: הלכות מעשה הקרבנות פ"ז הלכה ב' וכיצד מעשה חטאות הנשרפות כו' ומנתחין אותן שם כנתחי העולה בעורן.

נ"ב פי' כנתחי העולה כמו שכתב לעיל פ"ו הל"ה כיצד מנתחין את העולה עד סוף הל' ח' שמסיים ואלו הן הנתחים האמורין בתורה ונתח אותה לנתחיה אבל לא כנתחי עולה שהיה אחר ההפשט אבל נתחי חטאות הנשרפות היה הנתוח בעורן קודם ההפשט ובלא הפשט כלל: הלכות שגגות פ"ו הלכה י"א כסף משנה ד"ה ומצאתי שמורי הרב וכו' ובגמ' כתוב בשני המאמרים כו' נ"ב לפנינו בגמ' הגי' כלשון הרמב"ם וכלשון הגמ'

מעתיק הרמב"ם וז"ל הגמ' דף ע"א והא אתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהם וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני אמר רבא הביא קרבן וכו' ומציין הגר"י בועז בעין משפט הרמב"ם שגגות פ"ו הל' י"א ועוד שם באותו עמוד והתנן אכל חלב וחלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת ומציין הל' ט' אך המדפיסים שיבשו וכתבו הל' א' אבל הלשון מוכח כי הל' ט' הוא דקתני אכל חלב וחלב אך הרמב"ם מברר גם שיעורו: שם פרק ט"ו הל' ז' לחם משנה ד"ה לפי שאין בין כהן משיח המשמש וכו' סה"ד כדכתיבנא וצריך עיון נ"ב ולענ"ד אם היו דברי רבינו ז"ל כל כך מוקשה לא היה שותק הראב"ד ז"ל ע"כ עלינו לסמוך על הראב"ד ז"ל ולישב דברי רבינו ז"ל וזה לשונו בפירוש המשנה ומה שמבואר שיעבור כ"ג ממשיחתו הוא שאירע בו מום או שימנוהו לעבודת יה"כ שמא יארע פסול בכהן גדול ביה"כ ויעבוד אחר יו"כ ע"כ: וזה שמפורש בפירוש המשנה או שימנוהו לעבודת יוה"כ הוא נכלל בדברי רבינו בשתי תיבות "וכיוצא בהן" ומום או זקנה אין להכחיש שגם בזה נקרא כהן שעבר ונ"מ להרבה דברים ששוה בהן לכהן המשמש כמבואר שם במשנה ובברייתא שאין בהם דבר עבודה כלל ונוהג אף בזקן ואף במום קבוע וגם במום עובר יכול לחזור לעבודתו כשעבר מומו גם צרעת הוי מום וכשנתרפא חוזר לעבודתו כן נ"ל ליישב האי כ"ש שדבריו מתמיהין: טהרה פ"ב הל' י"ב כסף משנה ד"ה קולית שחשב עליה לנוקבה וכו' נראה שהיה לו גירסא אחרת. נ"ב ובתוס' ב"ק דף כ"ה ע"ב מחליט דמחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי ואע"ג שחישב עליה לנוקבה מאותה הגמרא דהעור והרוטב ע"ש ד"ה ומה פכין קטנים: הלכות כלים פי"א הלכה ג' רמב"ם מסרק של צמר כו' נ"ב הרמב"ם מפרש מה שתירצו הא בגווייתא הא בברייתא קאי על הרישא עצמה שמדייק ר"ה ב"מ אחת מבינתים טהור הא נשתיירו בו שתים במקום אחד טמא על זה מתרץ הגמ' ואומר מאי קושי' דלמא הא שניטל בגווייתא שבשלש השניים הא בברייתא הנשארים מכל שלש השיניים נמצא ממילא נשאר שנים שנים במקום אחד והיא טהור ולא קשיא כלל מסיפא לרישא וכן נראה מפשטות לשון שניטל שיניו אחת מבינתים וכפרש"י שמכל שלשה שלשה שיניו ניטלה האמצעיות ונשארו החיצונות נמצא החיצונות שנשארו מכל שלש סמוכים ותכופים זה אצל זה ובכל זאת טהור כי שלשה צריכים כמו בסיפא ומה שכתב הרמב"ם כשינויא דרב פפא מאד מאד הצדק אתו לפי גי' הספרים שלפנינו שאביי אמר שינויא קמא ושבק אביי ולקח רב פפא שהוא בתרא שהיה אחר אביי ובטח גם להראב"ד היה הגי' אמר אביי ולא סתם גמ' כמו שהיה לפני הכסף משנה גם בניטל אחת בינתים פי' שניטל מכל שלשה האמצעית וכו' כן נראה לי כי הוא פי' המתקבל ונשמע בנחת וע"כ ראוי לפרש

כך כ"כ הא בגווייתא הא בברייתא אף שהוא דחוק מעט: הלכות גנבה פ"ט הלכה ב' מגיד משנה ד"ה ואע"פ שהנגנב ישן וכו' ועל כרחך לא איבעיא להו התם אלא כשמכרו ישן נ"ב לפנינו איתא כן מפורש בגמ' גנבו ומכרו ישן: הלכות רוצח ושמירת נפש פי"ב הלכה ב' ואפילו היו בתוך הכלי.

נ"ב מדכתב ואפילו היו בתוך הכלי ש"מ דגורס בהמשנה אפילו הם בכד אחד כגי' הרי"ף רבו דרבו בע"א דף פ"ב וחזר בו מגירסתו בפירושו על המשנה ככר: שם הלכה ג' לפיכך אוכל אדם כו' פי' כיון שפי תאנה או' ענב אין בו משום גילוי ולא נשאר חשש אלא שמא יבוא לידו תאנה או ענב מניקור ע"ז אמרו שם בט"ז שומר פתאים ה' ולא יאונה לידו מניקורים: הלכות מכירה פ"ג הלכה י"ז הגהות מיימוניות אות נ' ד"ה כלומר החזיק בקרקע על ידי יפוי נ"ב ע' בפי' המשניות שא"א לפרש כן דברי הרמב"ם אלא כמו שפירשו הכ"מ והמ"מ והל"מ כי גי' הרמב"ם יפה לי ורבינו שמואל ותוס' היה להם הגי' יפה לך והרמב"ם אינו מזכיר שם קרקע כלל אלא קנה הפשתן בשכר עבודתו: הלכות שכנים פ"ח הלכה ה' מגיד משנה ד"ה רצה בעל הגג לעקור הצנור מצד זה וכו' אבל בעל החצר נראה שהכל מודים דמה לו לבעל חצר בכך נ"ב מהריטב"א שמביא הנ"י משמע דהא בהא תליא לר"י א"ש דתלוי בדעת בעל החצר לשנות המרזב מצד אל צד וכן לר"ח לקצרו וכיון דתלוי בדעת בעל החצר ואינו צריך לזה הסכמת בעל הגג מובן אשר בעל הגג אינו יכול לשנות ולא לקצר בלא דעת בעל החצר אבל הרמב"ם דלא פסק כותייהו ואין בעל החצר רשאי לשנות ולקצר בלא דעת בעל הגג וכיון דתלוי בדעת בעל הגג שפיר כתב הרמב"ם שבעל הגג יכול לשנות ולקצר כרצונו: פ"י הלכה ח' כסף משנה ד"ה מי שהיה כו' רבינו גורס במשנה בית השלחין וכל האילן נ"ב הוא גי' הרי"ף:

שם מגיד משנה ד"ה וכן אם היה נוטה על בית השלחין וכו' מתוך זה למד המחבר נ"ב הגר"א מראה מקומו מהתוספתא דאיתא שם "בית השלחין ובית האילן כנגד המשקולות" אבל במשנה היה גירסתו כמו שלפנינו וכן פי' בפירושו למשניות:הלכות שלוחין ושותפין פ"ב הלכה ב' משנה למלך ד"ה לפיכך השולח בנו קטן כו' סה"ד וצ"ע נ"ב פליאה גדולה בעיני כיון שידע המחבר משנה למלך ז"ל שצריך עיון הלא לא מעבר לים הוא פירוש המשניות להרמב"ם היה לו לעיין שם כי הרמב"ם מפרש שם דאו או קתני במתניתין שמדד לו באיסר שמן או כשאין לחנוני שמן ונתן לו איסר ליקח בו מזולתו גם מפרש כפי' שמביא הרשב"ם בסוף דבריו שאבי הבן לא נתן ביד בנו הקטן כלום רק הצלוחית ועלינו לפרש דברי הרמב"ם כאן כפירושו במשנה ומדד לו באיסר שמן או נתן לו את האיסר ואבד השמן ואת האיסר פי' או את האיסר ובזה אין דברי

רבינו סתומים אלא מפורשים ומפולשים וגם המ"מ נראה שלא ראה פי' הרמב"ם על כי אלו ראה הלא הוא קרוב קרוב יותר אצל עצמו להביא פירושו על דבריו מלהביא פי' רש"י: הלכות שכירות פ"ח הלכה ה' עיין המגיד משנה על הלכה ה' עד סוף הדיבור ומה שכתב עליו הגהות מיימוניות נ"ב ולענ"ד לא ידעתי מאי רעש אם אמנם כי המשנה קאי על חוכר אבל הדין דין אמת כי מאי מנכה יפחות וכן יש פחת ממקבל כמו מחוכר כי החוכר שדה שאמדוהו לעשות ששים כור ופסק לו עשרים כור עתה אחר החגב עשה רק שלשים כור נותן לו עשרה כור כן המקבל ליתן לו שליש עשרים כור עתה השליש עשרה כור: שם לחם משנה הלכה ג' ד"ה שכרה או קבלה וכו' כלומר בין דלשבע שנים אין שביעית מן המנין בין דלשבוע אחד שביעית מן המנין: שם שם הלכה ז ד"ה או שזרעה מתחלה אספסתא וחרשה ואח"כ זרעה וכו' אבל בבבל וכיוצא בו יכול לשנות מאיזה מין שירצה ע"כ נ"ב וכן נראה מהרמב"ם בפי' המשניות: שם בא"ד משמע דאפילו לענין חטין ושעורין יכול לשנות נ"ב תמיה לי דהמחבר לא שם עיניו על סוף הדיבור שם דמסיים רש"י ז"ל הלכך משנה בכל מקום שירצה מקטנית לתבואה ומתבואה לקטנית משמע אבל משעורים לחטים לא ישנה ובטח לא היה סה"ד של רש"י ז"ל בגמ' כמו לפנינו כי ברש"י על הרי"ף מסיים לכך משנה כל מה שירצה ושפיר נכון דבריו: שם במגיד משנה ד"ה או שלא זרעה כלל מימרא דרב חסדא שם נ"ב לפנינו איתא אמר שמואל וכן מעתיק הרא"ש וברי"ף איתא אמר רב יהודה אמר שמואל הרי לכולם דשמואל הוא: פי"ג הלכה ד' לחם משנה ד"ה ופרות הדשות וכו' אבל לרש"י ז"ל דאית ליה כדברי רבינו ז"ל קשה. נ"ב לא הי' לפניו התוס' ד"ה המרכסות שמפרש כמוהו: שם שם רמב"ם אבל מפני מראית העין אם היו נ"ב ע' בל"מ ולולא דמסתפינא הייתי מותק אם היו עד שני וגורם אבל מפני מראית העין מביא וקאי אדלעיל וכן פרות הדשות במע"ש ופרות המהלכות על התבואה כי בלתי ספק לא זז מדעת שכתב כן על המהלכות: הלכות שאלה ופקדון פ"ה הלכה ד' מגיד משנה ד"ה וכן אם הפקידו לו שני כלים וכו' גם זה שם נ"ב אמת כי הוא הפי' מאי דקתני שם במשנה וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז פירושו יפה מנה קטן יפה אלף גדול מדתני שם במשנה ע"ז נותן הקטן לאחד מהם ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני ש"מ מנה הוא הקטן ואלף הוא הגדול אבל הלשון שכותב רבינו שני כלים אחד גדול ואחד קטן הוא לשון התוספתא כהויתו פרק גם בהקדם גדול לקטן נגד אשר במשנה מקדים קטן לגדול: הלכות מלוה ולוה פכ"ז הלכה ד' לחם משנה ושני שיטין אלו הן ואוירן וכו' משום דרבינו היה לו לפסוק כר' אבהו דהוה בתרא נ"ב הרי"ף

והרא"ש גרסי לרב חייא בר אמי באחרונה: הלכות סנהדרין פ"י הלכה ו' לחם משנה ומפי השמועה למדו כו' אבל בס"ה כתב בלאוין קצ"ו שאסור לענות על רב מן התורה. נ"ב וכן משמע מלשון הרמב"ם בפ' י"א הלכה ו' דכתב בסתם ודיני וכו' ואין שומעין וכו' וכן מפורש בפי' המשניות שלו בדיני נפשות וכו' לפי שאם יתחיל הגדול אסור לנשארים לחלוק כמו שנאמר וכו': הלכות עדות פ"ה הלכה ג' על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים. נ"ב נשתבש לשון הפסוק דברים י"ז כתיב על פי שנים עדים או שלשה עדים ושם י"ט כתיב על פי שני עדים או על פי שלשה עדים ובמשנה על פי שנים עדים או שלשה עדים והוא הפסוק הראשון: